

Mihailo KAMENIUK (Ucraina)

În prezentarea și traducerea lui **Leo BUTNARU**

S-a născut în anul 1948 în satul Grigorivka, regiunea Vinița. Școala medie o absolvă cu eminență, după care își face studiile la Universitatea Pedagogică din Vinița. După facultate, a fost angajat în mai multe redacții de presă pentru tineret.

Debutează editorial în 1971 cu cartea de versuri „Patru strune”, urmată de „Frați în numele focului” (1978), „Respirația râului” (1981), „Cernea pentru Herodot” (1985), „Păsări inelate” (1991), „Pasărea

adâncurilor. 100 de poeme de dragoste”, „2000” (trei volume), „Spadă și trandafir” (2001-2008), „Cântecele haimanalei tandre” (2010) ș. a. A publicat și câteva volume de publicistică documentară.

Deținător al mai multor premii literare importante.

A fost vice-președintele Uniunii Scriitorilor din Ucraina. În prezent este președintele Organizației Regionale Vinița a Uniunii Scriitorilor din Ucraina.

* * *

...deja lumea-i până la coate în sânge,
suntem disperați cu toții
...totdeauna când greșesc politicienii,
plătesc patrioții.

* * *

...au împușcat în mine, în Hristos au
nimerit –
istoria credinței e simplă de neînchipuit...

* * *

...au fost lupte
cine, câți au murit în toiul lor?
dar cine nu a trecut astă proba cumplită?
...războiul se va sfârși
și din nou patrioților le va fi aburcată pe
umeri
crucea proaspăt cioplită...

* * *

...prin hățișuri de mituri și palavre
abia mai pâlpaie un poponeț oarecare –
acela-i adevărul istoriei, –
caută-l, de mai ai răbdare

* * *

...ce-i bine că nu crâcnește
poporul, ca iepurii când se pitesc...
...voi vă recunoașteți în persoana mea.
Mulțumesc!

Caz

...iar acum acestor oameni ce le mai
trebuie?
...cu cine-s?... De ce?... Cine sunt ei, în fine?
...ar exista pe lume vreun genist genial,
care ar demina atâtea locuri asasine?

...dar parcă trântorii nu dau năvală la
miere?

...și parcă presupunerile cazul îl explică:
„Sunteți trimiși înainte pe căile minate,
pentru ca dâșii să vină din urmă fără
frică...”

Ispitirea prin text

...Veni. Se cuibări.
...Trăi în firea mea,
trezind fiara din mine.
„Dar cum te cheamă, cine ai fi?...”
...Spuse:
„Credința.
Dar tu nu-mi aparții,
astfel că nu te mai supăra,
nu căuta alibiuri.
Tu nu depinzi de nimeni,
cum nu depinde zăpada
de schiuri”.

Dacă ești cu mine

...Iată șampania, în vasul cu gheață,
să o bem în doi, după care
să-mi găsesc cuibușor în inima-ți mare
și să-i trag un perdaf moralistului-paiată.

Eu îți voi așterne fericirea sub picioare,
casa-ți voi umplea cu roze pe care le vei
refuza.
Iată drumul tău, mai bun decât hotelul,
mai lung decât vecia, mai scut decât
moartea.

Hotel. Natură moartă

Un volum de Molière pe noptieră –
în el bunicuțul trece zilele ca prin portieră.
Caută pocalul, înfrigorat...
sub pleoape – ca-n cavou...
pentru suferința din dragoste
un medicament nou.

Și luna sângerie prin pâna ceții –
inimă smulsă
din pieptul noptii.

* * *

...Printre voi sunt străin,
ca un venetic din China,
îmi joc țigara între dinți,
amară-i nicotina,
eu, până dă întâia căruntețe,
voi fi ușuratic înaintea lui Dumnezeu,
astfel unul și singuratic sunt eu,
detestat între iad și rai.
Devenim ce alegem, ce hotărâm,
chiar de viața nu-i decât lumânare în vânt,
scrânciob, urzică-n care cu sabia dai.

Izgonirea lui Adam din rai

Muște albe. Nemaivăzut de albe
zburau de colo-colo, năuce.
Plesnitura cea din trupul femeii
nu știam că la bine nu duce.

Beat întâia oară.
Prima dregere după băutură.
Întâia oară cunoscul atare chin.
Pe trupul femeii acea plesnitură...
Nu am văzut-o în rai. Amin...

De la întâlnire

Când reveneam acasă, luna se agăța
în ramuri de alun,
Cald ca-n copilărie, demult.
Stejarul mirosea a trupul tău, a călină,
Miros aspru și mult.

Și-am întrebat de Dumnezeu, și auzii ceva
de sus
Ce n-auziseră oamenii de când sunt dați.
Iar peste creștetul meu străluceau două
stele mici
Ca niște sâni sărutați.

Acuarelă de martie

...ah, ce vesele cad
picăturile din streășină,
însemnând pământul desprimăvărat...

Cum aceste pâraie râurile le tot hrănesc, –
din fericire pe ele corăbiile încă plutesc...

Cum privește prin geam parcă,
printre zăbrele, un biet invalid nebărbierit,
zicându-și în astă dimineață:
„Ce vesel îi este
zăpezii să moară
și să se scurgă sub gheață...”

Iar tânăru zvelt,
ud learcă de alergare,
le zâmbeste tuturor ca un artist:
„Ce vesel e să fii
și gheață,
și zăpadă,
și acest nene trist...”

Iarnă 2016. Memento mori

...hornul vorovește-n limba sa
și potolește satul,
cu acest omăt va veni ceva,
dacă nu a venit deja cu altul.
... albul lui e ușor de străpuns,
pe noi strat ușor ne desparte
de pământul abandonat
mai negru decât neagra moarte.

* * *

Trăiască totul ce-i legat de tinerețe,
celui leneș norocul mereu îi va scăpa.
Eu sunt poet,
și voi fi iertat de toate,
numai că ești a mea lumea nu-mi va ierta.

* * *

Viața e complicată, în singurătate
toate-s amestecătură himerică.
...Lasă-mă să intru-n singurătatea ta
ca păcătosul în biserică.

...și spovedește, și iartă
pe cel ce greșește fără să știe
și ca înecatului las' să-i intre-n trup
ultima melodie.

* * *

...pierdut într-un colier de păcate:
respir greu, geamăt, palavre-n neștire,
după care râniri la trezie
și căutare de îndreptățire,
când dragostea pare-o comedie...
...astea, firește, nu mi-au fost date și mie...

* * *

...prin efort de voință
părăsesc visul,
la balcon
strâng țigara-ntre dinți.
...umbra ta
dispare ca-n hău,
vântul de nord
readuce mirosul tău...
... întunericul sângieriu
iarăși pulsează la tâmplă –
țipăt la nașterile care
nu se întâmplă.

* * *

S-au tot plodit orașele-satelit
bandajate de tifonul câmpiilor vecine.
...E bine să îmbătrânești împreună cu
pomii sădiți chiar de tine!

...Înfloresc măcăcinii la poale de deal
și cântă plopii îmbătător,
și parcă tu însuți te-nvelești cu scoarță
și de sub scoarță auzi cântul lor.

* * *

... ca un
ghețar
cimitirul
alunecă
peste sat.
Ce demult
n-am fost aici
eu,
cel depărtat.

traduceri

Mircea Bârsilă

Apelând la ofertele lirismului rece, cerebral, și la procedeele excesivei ramificări a ideaticii, Petruț Pârvescu își propune să elaboreze un discurs total (alcătuit din versuri dependente de felurite tipare lirice, inclusiv cel biblic, din citate, din fragmente epice, eseistice și pseudo-filosofice) și, implicit, o „epopee existențială”, cum se afirmă într-un vers.

cronici

CÂMPIA CU NUMERE

În 1995, când a debutat editorial (cu volumul *Câmpia cu numere - Prima zi*, Editura Panteon), optzecistul **Petruț Pârvescu** avea 39 de ani. Au urmat volumele *Imnele tăcerii* (Editura Agata, 2003), *Gesturi aproximative* (Editura Princeps Edit, 2005), *Câmpia cu numere - Geometria visului* (Editura Paralela45, 2005), *Câmpia cu numere - A opta zi* (Editura Axa, 2005, Colecția „Poeți optzeciști”) și antologia *Câmpia cu numere* (Editura Tipo Moldova, 2011).

Antologia *Câmpia cu numere* (2011), ce cuprinde poeme din cele trei volume înrudite prin titlurile lor, este structurată în trei secvențe: *Prima zi*, *Geometria visului* și *A opta zi*. Respectivul secvențe se subsumează unui proiect liric consolidat cu atenție și originalitate, în lungul anilor.

În linii mari, programul poetic al Petruț Pârvescu este orientat spre discursul alcătuit din fragmente autonome, un discurs în cadrul căruia sunt permise atât multiplicarea perspectivelor asupra existenței și realității, cât și varietatea formulilor lirice menită să confere volumului o diversitate simfonică.

Fragmentarea discursului în septyze independente (ce ar putea să fie mutate, fără nici o „stricăciune”, în oricare dintre celelalte texte) și, respectiv, amalgamul imagistic și stilistic, reflectă, de fapt, o atitudine polemică în raport cu tradiția poetică. În același timp, fluxul liber, arbitrar (doar în aparență) al mesajului maschează desfășurarea *studiată* a sa. Sub protecția unor mari modele (Ezra Pound, T.S. Eliot și alții), el ignoră, programatic, distincția poetic/nonpoetic și, implicit, specifică diferență dintre felurite tipuri de limbaje, iar rezultatele sunt, de nenumărate ori, remarcabile, așa cum se întâmplă, de pildă, în cea de a șasea secvență a poemului *Mărturia pădăiei*: „cobor pe scara de serviciu a zilei următoare/un străin în propria-mi piele (temniță și temnicer/după ce-am înghițit cheia) îmi vine să injur/să blestem/(dar unde să pun oare blestemul) clipa/în carea am dat buzna în cancelaria domnișoarei/ universale/mai la stânga (c.a.p-ul și biserica satului)/mai la dreapta (disfuncționalități ale memoriei regresive)/centrul de greutate la 2 m în pământ/înaintez hotărât/pătruns adânc în lama oglinzii/un coridor lung ciupit de vărsat umed nevertebrat/cu mii de păsări mici multicolore/în colivii de aur/zburând prin carnea lor fragedă aburindă/până la cer//din loc în loc/uși întredeschise prin care ne privesc obiecte și cifre/lunghi rafturi și sertare lucioase/cu dinți măcinați// ce de chestii domnule/(îți vine să râzi să te bucuri s-o iei de la capăt)/ace brice cuie și... (o de ce așa departe!)/viețile noastre/morțile noastre fișate/adnotate/trase la indigo (alb negru gri sau maro)/calcule/numere și multe altele pe care nu le înțeleg nici acum”.

Această secvență este reprezentativă și în ceea ce privește relația opozitorie dintre tendința transcenderii realului și simultana negare a ei, fapt ce conferă onirice viziuni – aceea a coborârii în moarte, la „domnișoara universală” - imprevizibile valențe deformatoare.

Următoarea secvență din același poem, cea de a șaptea, este elocventă în privința modificării registrului scriptural și a celui imagistic, în cheia ironiei avangardiste: „lume/lume și iar lume/soro lume/veniți/haideți să vedeți pe taraba amăgirii/cum dospesc voluminoase și grele icrele negre din burta/zilei/cum se vinde și se cumpără viața noastră prietene//cum se vând la kilogram/ la litru/la metru și la bucată/vise speranțe necazuri și bucurii/războiul de treizeci și ceva de ani/tratatul de la verdun/cum se pun la cale alianțe și intrigi/mese rotunde mese pătrate cuburi și sfere/cum se vând lubenițele roșii harbujeii/pepeni galbeni hegel și kant/nietzsche și hamlet baudelaire einstein și sancho/aleluia/

aleluia aleluia/de trei ori lepădare de sine/și continuăm să ne vindem țara mama fratele sora și/continuăm să cumpărăm știrul și loboda/igări blugi adidași chiloți și gumă de mestecat/cărți ulei votcă/iar lângă noi păianjenul cu mii de piciorușe/și țese pânza de aur și de smarald pe ochii bulbucăți ai/păpădiei//RECLAMA - suflul comerțului/LOZINCA - suflul existenței// cine se teme de concurență/ cine se teme să facă dragoste/cine în fața plutonului de execuție cere să fie legat la ochi/să fie bătut cu pietre// și au venit/și n-au văzut/și au văzut/și n-au auzit/și au auzit/și n-au știut/apoi trece cineva și zice/ ACEASTA E (ste) LINIȘTEA VOASTRĂ!” În finalul fragmentului, cum ușor se poate observa, are lor o subtilă glisare de la versurile marca Ezra Pound la jocurile de cuvinte de extracție biblică.

Ilustrativă în ceea ce privește postmodernistul spirit al *combinării* formulilor lirice este și secvența 3 a poemului *Meditația clorofilei* unde se apelează la oferta *descântecului*: „gâlci gâlci motofâlci/eu vă trag/voi să vă trageți/ca bumbacul să vă faceți/din bumbac/ca bobul de mac/din bobul de mac ca bobul de miei/din bobul de miei/nimic să nu mai rămână din voi”. În schimb, în secvența 7 din același poem, revolta împotriva toxicei civilizații contemporane în orizontul căreia imemorabilele râuri de lapte și miere ale Vârstei de Aur a omenirii curg, acum, vertical (!), se derulează în portativul unei moderne *scriituri a revoltei* ce facilitează o minuțioasă forfotă a cuvintelor: „de/ mii de ani/locuim în apropierea conductelor de gazolină prietene/fiecare scăfârle se visează o gămălie de chibrit aurit/o fisură numai în betonul fierbinte/și nu mai rămâne nimic// sărim cu toții din axe/plutim/ne învărtim invers/pe dos/cu toate instalațiile (ace brice/și carice)/marionete gonflabile ale unui circ global păgubos//înebunește iarba printre copitele cailor în parcul/municipal unde fanfara drămoiește un marș triumfal pe/când la periferia memoriei se înalță imnuri ale/salubrității incendiind câmpia pe toate laturile deodată/râuri de lapte și miere curg vertical printre ciulini în/flăcări și stele găunoase mitropolia pe deal (un sân pe/care niciodată gura nu am să pun) doar malaxorul de/vată colorată ce poartă în tatuaje matricele cordoane/toarce firul amnezic al hainei ce ne îmbracă așa căliți în/spaima de valuri aruncată în brazdele umede cu bumbi/ strălucitori fermoare și blacheuri vom invade câmpia/înflorată/un lung covor pestriț cu ciucurii plesnind de/voioșie prin care moartea de viață se desparte rânjind/printre ostrețe de aur cu baierile sparte.”

Subsecvența 3 a fragmentului „IV. Joi”, din *A opta zi*, are un final cu folclorice valențe ludice: „verde verde/ și iar verde ban de-argint crăpat în patru/ pe taraba unde zilnic cumpărăm ce vinde altul// vindem ce nu ne rămâne/ îndoit/ în șase ace/ domnilor cu fund de rață/ rațelor cu fund de doamnă// și-n trăsura de comedii/ prin bazarul peticit/ trecem mândri/ fără jenă/ dintr/un secol în NIMIC !...”

Adesea, unele pasaje, împănate cu epitete stridente și substantive pretențioase, se constituie în structuri lexicale încadrabile în tipologia poeziei dificile cultivată, de pildă, de Daniel Turcea, și în care miza pe insolitarea ostentativă a limbajului alungă lirismul, așa cum se întâmplă în versurile de la paginile 165 - 168, în care poetul își propune să transpună într-un al cod concepția mistică a filosofilor antici despre primele numere: de la 1 la „VII+1”. Falsa și subiectiva „traducere”, deși are o incontestabilă densitate ideatică, este sărăcită, din păcate, de convenitul lirism: /UNU//rămâne singurătatea tuturor/intr-unul vector biped cu cele date de/ marginea obiectelor nedefinite/o piatră tombală în erjecție înflorând pe tăblița cerată/steaua umedă a unei jumătăți multiple/sens în

sens pe nisipul cercului de suprafață/vis în vis fără memorie/ între cer și celălalt cer pământ/copilăria punctului îndrăgind geometria/(...)//TREI// în echilibru aceste cuvinte nerostite/într-ale duhului provincii/ răsăritul obiectual în căușul bătucit al pleoapelor ce-n/prelungirea mâinii reface/suprafața umbrei/(...)/ o joacă mărunță cu organele răsucite în/ scorbura/ascunsă vederii acolo unde ecuația formelor intime redă/distanța dintre ochi și dinte/un răsucit de semn ca o poruncă încălcată mereu//cu îndemănare/până la prăsele-n peștera virgină prelungirea pietrei din/care gândul fecundat zboară ou și naște toată viața/moartea/desăvârșit de mândru și de trist în alegare/FIUL UNUI OM SINGUR.”

În locul unor astfel de structuri în care se ajunge la indezirabilul ermetism lingvistic, sunt preferabile frumoasele și impecabilele „proze” (marin-soresciene?) din ultimul ciclu despre lumea de la Păcala (aparținând de Făgețelu din Argeș) văzută prin ochii copilului de altădată. Între acestea se remarcă, în primul rând, cea dedicată metodelor folosite de comuniști pentru a-i determina pe țărani îndărătnici să semneze înscrisura în colectiv. La fel de bine scrise sunt și cele referitoare la *frații mărin și ghiță* (care trăiau la marginea satului într-o cocioabă dărăpănată și care au refuzat, cu toate consecințele de rigoare, să se treacă la colectiv), la *puțu' lefteranului* de unde copilul aducea zilnic apă rece în două ulcioare de lut, la întâlnirea tinerei țărănci *Ilinca*, noaptea, la marginea pădurii, cu iubitul ei *gheoghe a lu' mânăzu*, la caravana cinematografică sau la plimbarea pe câmp în cotiga lui *gheoghe a lu' mutu*: „avea gheoghe a lu' mutu în sat când eram mic o cotigă/ de lemn uscat o vacă bătrână slabă de i se vedeau/coastele printre ulucile gardurilor/(...)/ era cald vară mă lăsa gheoghe să mă urc în cotiga/lui uriașă hodoronc-troc hodoronc-troc hodoronc-troc/vâsleau cele două roți mari betegite printre bolovani și/ hârtoape ca niște aripi de humă dar nu-mi păsa de nimic/corabia fără pânze sub soarele mare rotund ca o/ mămăligă fierbinte catarg luneca mai departe dincolo de/sat aiurea peste câmpuri stăteam acolo pierdut într-un/colț de cămașa ca într-o cușcă de/mătase un fluture orb priveam cerul deasupra eram/fericit// trăiești din amintiri ca un personaj/ ca un timbru inocent decupat în grabă de peo carte/ poștală care/ n-a ajuns niciodată la destinație”. Fragmentul, care ar fi putut să se oprească aici, continuă într-un tipar de factură *metatextuală*: „ah/ cum se rescrie mereu și mereu/ **epopeea existențială** a viermelui de mătase în arhivele/anabasiene (iar tu citești mai departe)/ fără cutume fără ghilimele fără semne de punctuație în/avangarda pubertății/printre lanurile de porumb amabile lungin plecticoase/conversații doar/fumul de țigară și mirosul de cafea neagră legitimează/ decorul”. (s.n.)

Apelând la ofertele lirismului rece, cerebral, și la procedeele excesivei ramificări a ideaticii, Petruț Pârvescu își propune să elaboreze un discurs *total* (alcătuit din versuri dependente de felurite tipare lirice, inclusiv cel biblic, din citate, din fragmente epice, eseistice și pseudo-filosofice) și, implicit, o „epopee existențială”, cum se afirmă într-un vers. Digresivunile, „dezlănarea” neconținută - și experimentalistă - a mesajului și, totodată, refuzul constant al așa-numitei urgențe a comunicării sunt omologate de opțiunea fermă pentru o poetică a cărei modernitate este susținută, între altele, și de plăcerea autorului de a-și ascunde efortul depus în calitate de operator de limbaj, spre a lăsa, astfel, impresia că, în discursul său, inițiativa aparține cuvintelor.

Câmpia cu numere - cea mai valoroasă carte a lui Petruț Pârvescu - are, în orizontul poeziei actuale, o identitate inconfundabilă.

Suferința dintre zece și o sută de milioane de euro

Până a făcut primele 10 milioane de euro, rotofeul deputat Timotei Scăraru a fost un om vioi și plin de viață. Fervoarea cu care punea la cale fiecare tun, fiecare potlogărie, nedându-se în lături nici de la niște găinării de cartier, totul e să curgă banul ca apa la robinet, fervoarea asta îl ținea în priză și avea un tonus de invidiat. Mergea la furat un milion de euro cum ar merge la nuntă, îmbrăcat la patru ace și cu poftă de mâncare, ca și de un pahar, cu lăutarii după el, mergea ca rostogolit. Dacă primea un telefon de la Huedin că e rost de o lovitură financiară, își punea batistă roșie în buzunarul de la piept, își pieptăna părul roșcat cu cărare pe mijlocul capului, se închina de trei ori, se urca în elicopter ca pe bicicletă și într-o oră era la locul faptei. Dacă pe facebook, o tânără nurlie îi făcea cu ochiul de la Gura Humorului, își punea batista la buzunar, își pieptăna coama roșcată și se urca în elicopter cu toată vioiciunea.

Când a ajuns deputat, mărturisea la un pahar: „Singura meserie care mă poate scoate din rahat este cea de rege sau cea de milionar în dolari, că nu apăruse euro. Cum sunt republican, că am jurat pe Constituție, rămâne asta din urmă”. Și până la 10 milioane, cum ziceam, pasiunea lui și pofta de viață erau la cote maxime.

Dar, după ce a făcut cu chiu cu vai 10 milioane de euro, avea așa o senzație de neîmplinire. Icrele negre erau fade ca o

cremă de ghetete, secretarele de la cabinetul parlamentar i se păreau niște cloaște, punea mâna pe bucile lor rotunjite ca pe spătarul fotoliului, whiskyul scoțian părea apă cu clor de la robinet. Puah!

Ceea ce nu înseamnă că banii nu curgeau gărlă. Ca la inundații curgeau. Vorba manelei: „Merg pe drum și vine banii!” De la 10 milioane în sus, nu mai umbla el după bani, după tunuri. Umblau banii după el. Investea o șpagă de 500 000 de euro și peste o lună se trezea cu șapte-opt milioane. Îi primea cu apatie, îi punea la teșcherea cum ai pune în portofel cartea de vizită a unui necunoscut, dar sentimentul de neîmplinire nu-l părăsea, nu mai lua elicopterul la prima sirenă a lui Roaită, icrele negre erau fade, șoldul secretarelor era fad, whiskyul era fad, Camera Deputaților cimitir al tinereților lui. E adevărat că nu dormea pe el. Dădea o șpagă de un milion de euro unde trebuia și peste șase luni primea titlu de proprietate pe 100 de hectare de pădure de stejar. Și-a tot schimbat casa de bani, cu una mai mare, asta cu una și mai mare, i-a găsit și locul secret. Dar sentimentul de gol nu-l părăsea, icrele negre fade, secretarele nimic, whiskyul apă chioară.

Așa a suferit rotofeul domn Timotei Scăraru, până a trecut de suta de milioane așa a suferit. Dar, cum viața e ciclică, și viața lui Timotei Scăraru a cunoscut un nou început. Cum a trecut de 100 de milioane de

euro, a simțit deodată așa, un impuls, ca o sabie-n fund. Viața sexuală cu strigături de la cabinet a renăscut, chirăia șefa de cabinet ca țărâncile la horă, whiskyul curgea peste cuburile de gheață în neștire, icrele negre se întindeau peste feliile de pâine de seară ca hectarele de teren arabil de la Fundulea.

Pe-atunci, fiul domnului deputat tocmai își cumpărase o diplomă de master în relații internaționale și dăduse un acout pentru un doctorat la Academia de Securitate Națională. Parcă și soarele intra în zecile de hectare de pădure de stejar mai cu curaj, mai ales că începuse defrișarea și curgeau banii din export.

Într-o duminică de iarnă, deputatul și-a scos fiul la restaurant și i-a dezvăluit perspectivele care să-l scoată definitiv din apatie și să nu mai pătească în veci suferința dintre zece și o sută de milioane de euro.

„Uite, dragă, i-a spus el fiului, ți-am făcut vreo trei-patru firme și ți-am pus în ele vreo 30 de milioane de euro. Facem afaceri împreună, pe lângă cele cu terți, adică cu statul. Îmi dai un tun, nu mă supăr. Banii rămân în familie. Când te prind, te jupoi și eu, că tot așa, banii rămân în familie. Va fi palpitant, te asigur”.

Iar fiul:

„Auzi, dar ne dăm și spăgi între noi?”

„Păi, sigur că ne dăm șpagi. Cum dracu' dăm tunuri reciproc dacă nu ne dăm și spăgi reciproc. Ce, suntem sălbatici din junglă?!”

Umblau banii după el. Investea o șpagă de 500 000 de euro și peste o lună se trezea cu șapte-opt milioane. Îi primea cu apatie, îi punea la teșcherea cum ai pune în portofel cartea de vizită a unui necunoscut, dar sentimentul de neîmplinire nu-l părăsea, nu mai lua elicopterul la prima sirenă a lui Roaită, icrele negre erau fade, șoldul secretarelor era fad, whiskyul era fad, Camera Deputaților cimitir al tinereților lui.

Pușculița domnului senator

Aflat la al patrulea mandat, senatorul Marin Tudosescu a divorțat – amiabil, ce e drept – de Camelia cea blondă platinată, cea de-a patra lui nevastă. Omul s-a îndrăgostit de viitoarea a cincina nevastă. Are el talentul acesta de a se îndrăgosti relativ des. După cum are talentul de a plăti cu larghețe, și numai până acum, tot patru pensii alimentare. În fiecare week-end, revenit în colegiu, își ia, prin rotație, unul dintre copii să petreacă împreună trei zile.

În weekendul acesta a fost însă ocupat cu divorțul. Tocmai au terminat și se întorc veseli de la notar, cu hotărârea în dublu exemplar, fiecare cu exemplarul lui. Partajul l-au făcut deja de două săptămâni, tot amiabil. Am vorbit deja de talentul domnului senator de a fi generos și de a arunca banii și lucrurile cu un firesc dezarmant, că patru neveste au devenit patru femei divorțate cu stare, cu mici averi care să le țină de cald până la sfârșitul vieții. Doar când a venit vorba de pian a scârțâit puțin. Dar, l-a convins repede Camelia: „Măi Marine, ce faci tu cu pianul? Tu nu vezi ce mitocan ești, ca să folosească un eufemism. Ciobanul de tine mirosind a căcăreze și pian cu coadă! Dar, Minodora noastră deja a învățat să cânte la el câte ceva încă din clasa a doua și-i voi angaja profesor”. Ei, fiind vorba de Minodora, de fructul dragostei lor, dl. senator s-a muiat brusc ca o cârpă, în ciuda celor 150 de kilograme ale lui. Pentru Minodora are o slăbiciune aparte, fiind mezina odoarelor sale.

Acum s-au oprit pe bulevard, nu departe de biroul notarial, la un restaurant, să sărbătorească, nu-i așa!

Dacă tot s-au despărțit amiabil, o sticlă de șampanie tocmai le pecetluiește separarea drumurilor. După ce ciocnesc cupele de șampanie, Camelia îi spune soțului, mă rog, deja ex-soțului ei: „Măi Tudose, măi Tudosescule, așa-mi pare bine că ne-am separat. Mă uit la tine ce neam prost ești!” Iar el, aparent ofensat: „Ei, vezi cum vorbești, orișicât, sunt senator al României...” „Da, ești senator, dar tot neam prost rămâi. Uite, săptămâna trecută, am dat o groază de bani pentru transportul pianului la vilă. Dar, după ce l-am instalat în holul mare, am aflat că a meritat din plin și osteneala, și cheltuiala. Am găsit în el 300 000 de euro, teancuri-teancuri stivuite, prin toate colțurile. Mai exact, că tu știi spiritul meu de acribie, erau 327 500... „Cum?” „Cum îți zic, ai strâns ca un hârciog euroii și-ai făcut din pian pușculiță. Nu ziceam eu că ești un neam prost? La asta e bun un pian?” „Păi, să mi-i dai, sunt banii partidului, eu pentru partid i-am strâns de la unul, de la altul...” „Ba, să-ți pui pofta-n cui. Țștia sunt banii Minodorei, cu ăștia o să-și facă studiile, din ăștia o să se îmbrace, cu ăștia o s-o mărit cândva...”

Fiind vorba de Minodora, senatorul Marin Tudosescu se moaie ca o cârpă, în ciuda celor 150 de kilograme ale sale. Ciocnește cupele de șampanie și zice potolot: „Să ai grijă de fetiță, că dacă pățește ceva fac moarte de om...”

Prin fereastra restaurantului, soarele pătrunde discret, doar atât cât să lumineze puțin divorțul domnului senator Marin Tudosescu și inclusiv șampania aurie din cupele de sărbătorire despărțirii.

Casa lui Pește

În cartierul de nord al orașului, dl. Pește își face o casă, mă rog, un fel de stabiliment ca un uriaș cub cu o piramidă roșie strălucitoare pe post de acoperiș. Ajuns cu construcția într-o fază destul de avansată, proprietarul îi cheamă într-un colț al șantierului pe șefii zidarilor și dulgherilor cerându-le să plaseze în toate părțile casei, micului palat, discrete felinare roșii. „Când se va da legea prostituției, să fim pregătiți, să fim primii...”

Toată ziua se plimbă dl. Pește pe străzile din jur, de unde se vede din diferite unghiuri, peste case și printre plopi, abia ridicatul acoperiș roșu și-l întreabă pe câte un trecător:

„Auzi, a cui e casa aia nouă?”

„Cum!? A lui Pește, domnule!”

„Al dracului, Pește, ce casă bengoasă și-a tras!” zice el admirativ.

Apoi, pe altul:

„Nu știi cine și-a făcut casa aia nouă?”

„Unul, Pește”.

„Bă, e dat în Paște Pește ăsta! E cea mai tare casă din cartier!” se minunează el, Pește adică.

Și iar, și iar, și încă:

„Cine și-a făcut vila aia dintre căsuțe?”

„Pește, domnule”.

„Frumoasă casă, cea mai frumoasă! Ce om, domnul Pește! se minunează Pește cel vestit, dar necunoscut.”

Într-o după-amiază de week-end, casa lui Pește a fost vizitată discret de însuși Maricel Vărtosu, tânărul deputat din colegiu. După un prânz cu pește și mult vin roșu (deși la pește...), în livingul de la parter al casei, tânărul deputat a pornit agale, cu burta-i antemergătoare, să viziteze casa, însoțit de o brunetă focoasă și planturoasă. Rămas la masă, dl. Pește bea câte o gură de vin roșu și studiază cu carioca roșie în mână proiectul de lege tocmai adus de dl. Maricel Vărtosu.

În cartierul de nord al orașului, spre seară, dl. Pește se retrage la un restaurant, pe terasă, la o sticlă de vin roșu ca focul, alături de fata brunetă și planturoasă înmbrăcată în rochie roșie, iar patru felinare roșii se aprind timid în cele patru colțuri ale unei case cu acoperiș roșu strălucitor abia ridicată. Spre apus, norii sunt de-un roșu aprins, din albi toată ziua, acum au devenit trandafirii. Dl. Pește așteaptă legea. Că unde lege nu e, nimic nu e. Poate doar amor de amorul artei.

Radu Aldulescu

Forțe care se opun distrugerii

Dacă ar fi să-l caracterizez pe Dumitru Ungureanu și totodată să-l diferențiez-distanțez de proza de la noi de dată recentă, a colegilor de breaslă și gen căroră le-ar putea fi tată din punct de vedere biologic și nu numai, cred că cel mai bine s-ar potrivi termeni precum: antiminimalist, antitextualist, antipostmodernist... Aș îndrăzni să spun că astfel de negații ar putea sta la baza unui prozator și romancier adevărat, cu deschidere narativă, care are ceva de spus și știe cum să spună, care știe să construiască personaje și să le pună în mișcare, știe să creeze iluzia vieții, tensiune dramatică, acțiune, suspans, spectacol, la rigoare. Fără aceste abilități-vocații ale prozatorului modern de oriunde, care tinde către canonul valoric al marii literaturi, nu se prea poate. Nu se poate, vreau să zic, să subziști în ierarhiile valorice. Cum-necum însă, în literatura română de strictă actualitate, se poate. De ce? Fiindcă această literatură se ierarhizează în momentul de față ghidându-se după un canon valoric de ordine interioară, valabil doar înăuntrul granițelor, un canon pervertit, rezultat din politicile literare păguboase ale instituțiilor culturale de la noi. Respectivul canon se aplică, desigur, tuturor genurilor literare.

N-aș fi putut vorbi despre prozatorul și romancierul Dumitru Ungureanu, fără această divagație asupra condițiilor în care este valorizat, laolaltă altminteri cu toți scriitorii români, inclusiv premianții naționali aflați în fruntea bucatelor, la care împicinatul nu are acces. De ce? Fiindcă cei asemenea lui, care nu se aliniază canonului valoric de ordine interioară, canonului pervertit al grupurilor de autori mediocri, sau al autorilor care nici măcar n-au ca obiect al muncii literatura, ceea ce nu-i împiedică să fie scriitori (în România există și așa ceva), cei asemenea lui, așadar, sunt în mod consecvent obscurizați, puși în coada ierarhiilor și acordării premiilor literare. Să fiu iertat, dar nu pot să vorbesc despre prozatorul și romancierul Dumitru Ungureanu, decât începând cu constatarea din fraza anterioară, venind în continuarea unei constatări de ordin general, și anume că: a face literatură de valoare, aici și acum, asemenea lui Dumitru Ungureanu, este o întreprindere pierzătoare.

La puțin timp după ce am citit *Poetica femeilor voluminoase*, am primit de la autor a doua ediție a microromanului *Jertfă*

& *Steag*, apărut la aceeași editură, Eikon. Ceea ce atrage atenția în primul rând la această scriere este tema inedită, la o adică și grea, care inevitabil este susținută și susține la rândul-i demersul stilistic, scriitura. Inevitabil, spun, având în vedere antecedentele autorului, opera pe care o are în spate și care practic nu-l lasă să rateze. În *Jertfă & Steag* el aduce în actualitate, prin discuții-polemici ale personajelor dintr-o așezare de provincie, de la apogeul comunismului, tradiții din străvechime ale daco-geților trăitori înainte de cucerirea Daciei de către romani, închinători la Zalmoxe. Resturi, rudimente din aceste tradiții, subzistă și în satul unde se petrece acțiunea, resuscitate într-o sărbătoare anuală, filmată de o echipă a televiziunii naționale. Prin împrejurimi există și un șantier arheologic, în care se descoperă vestigiile ale respectivei tradiții. În partea dominantă, realistă, a romanului - fiindcă autorul operează și o foarte ingenioasă deschidere spre realism magic - apar țărani, țărani orășenizați, navetiști la fabricile din oraș, din București, sau stabiliți în oraș și veniți în vizită la vatra natală, fenomen sociologic frecvent în ultimii ani ai așa-zisei „epoci de aur”. O lume a autorului, reflectând o lume ce pare să se fi pierdut, și ca realitate, dar și ca reprezentare literară. La o adică, pentru a înțelege lumea aceea și impactul ei asupra lumii actuale, e necesară o cunoaștere a inimii propriie unor autori ca Dumitru Ungureanu. Romanul său, recent apărut într-o a doua ediție, pare să stabilească axele unei Români profunde, în spațiu, fiindcă la noi e una dintre puținele zone din Europa unde satul încă există sau subzistă și apare ca atare, în toată autenticitatea lui, în narațiune și-n timp, grație autorului care coboară până-n vremurile lui Decebal și Burebista, deciptând sensuri ale tradiției din lumea satului de azi.

Existența unor autori precum Dumitru Ungureanu și a unor edituri precum Eikon, dispuse să-l revalorizeze și să-l reediteze, este pentru mine un motiv de optimism și speranță. Aflu astfel că încă nu s-a distrus totul de către forțele în ofensivă ale mediocrității, de care vorbeam mai devreme, de altfel prezente și-n spațiul narațiunii aici evocate, și că există forțe care se opun distrugerii și încearcă să reconstruiască ce se mai poate reconstrui. Așa să le ajute Dumnezeu.

Nina Ceranu

Un studiu asupra lipsei de libertate

O autoare, imaginea ei în oglindă, o experiență traumatizantă, sunt elemente suficiente, dacă ai har, și dacă iubești cu patimă cuvântul scris, să-ți transmiți „strigătul”, cu reverberațiile lui, în suftetul altor cititori.

O cunoscusem pe autoare într-o lungă vară fierbinte, la Oravița, și nu mi-a fost mult să constat că aveam în fața mea o ființă voluntară, neînfricată în trăirile ei, fără să știu sau măcar să bănuiesc că voi deveni prima cititoare, în manuscris, a volumului ei *Călătoria*.

Arareori — și am citit însemnările multor autori, înainte de a deveni cărți, unele din ele căznite, cu câte o umbră de ce-ar fi trebuit să fie o proză —, mi-a fost dat să nu mă pot desprinde de rândurile care fugeau pagină cu pagină.

Era atâta adevăr, trăit de multe din femeile ce fuseseră supuse unui asemenea tratament, dar care n-au avut curaj și nici unelte să-l mărturisească, încât pentru mine Lili Crăciun ea însăși a devenit o eroină.

De un pitoresc ciudat, subiectul obsesiv e alimentat de un mariaj nefericit când soții abia de se mai îngăduie unul pe altul, într-un timp de austeritate, cu legi aspre, mai ales în privința avortului,

Trauma suferită de tână femeie, căreia nu-i este îngăduit să hotărască dacă mai poate spori numărul copiilor cu încă un nefericit, ar fi putut salva căsnicia. În prima fază, perechea pare a se replia și a-și uni eforturile pentru a depăși nefericitul eveniment, care ar fi putut avea un final tragic: decesul unei femei speriate și aproape inconștientă când vine vorba că ar mai fi putut da naște celui de-al treilea copil într-o lume instabilă, paradoxal, când toate se desfășurau în planuri bine stabilite a se înfăptui în cincinale

O lume tristă dar miraculoasă, pentru că în spatele aparențelor rigurose aranjate, fosgăie o serie de aranjamente, de schimburi ilicite, de practice neordodoxe. Înși certați cu legea, dar care nici nu realizează dimensiunea acțiunilor lor, o populează cu asupra de măsură. Autoarei astea toate nu-i sunt străine; îi descoperă la toate nivelurile, la vârste diferite, pe unii în posturi importante, dar se înscrie, nevoită, pe traseul lor existențial, unde își înfăptuiesc, mai departe, exercițiul lor distructiv.

Eroina lui Lili Crăciun are noroc; nu toți cei cu care ia contact — de la debutul provocării empirice a avortului și până la deznodământ —, sunt ticăloși puși de regimul totalitar, în posturi de supraveghere și constrângere. Pe tot traseul acesta aproape inițiativ pentru tână de atunci dar și pentru orice tânără de acum care are toate libertățile de pe lume, descoperă dacă nu solidaritate, măcar un pic de milă și de înțelegere.

Revolta zace în eroină când e lipsită de puterea de decizie și mai ales când alții îi hotărăsc soarta și Lili Crăciun, eroina-autoare, pe indignarea aceasta își întemeiază demersul artistic.

Cele 300 de pagini ale cărții sunt străbătute de fierul roșu al acestui simțământ. Nu-și poate privi chipul schimonist de neputință, în oglinda sufletului ei de femeie, mamă a doi copii minori, care și ei își cereau dreptul la o copilărie fericită, fără să fie cutremurată — traumă acum acutizată, dar la fel de prezentă, o spunem noi cititorii — de amintirea acelei experiențe.

Traiu cotidian, tulburătorul trai cotidian, nu este unul diferențiat între categoriile sociale. Pretutindeni e marcat de obsesiile personale, de ambiții de parvenire, de îmbogățire. Tarele de comportament o iau înaintea funcției și a rolului pe care trebuie să-l joace cei cu putere de decizie, fiecare în parte, la momentul respectiv.

Eroinei, în acțiune și în trăiri, i se adaugă personaje secundare, dar care conlucrează împreună cu ea sau împotriva ei, și întregesc povestea halucinantă. Descoperim lumea medicală, și ea marcată de asprele legi impuse, cu înși fără inimă, aserviți regimului. De la amenințare până la denunț, nu e decât un pas și e gata să fie făcut, dar în economia acțiunii se interpun personaje pozitive: un medic rezident din altă țară, venit aici la studii, sau niște asistente omenoase, întru solidaritate feminină.

Tensiune, fluiditate, trăire puternică, personaje bine realizate, toate astea sunt conținute în *Călătoria* lui Lili Crăciun.

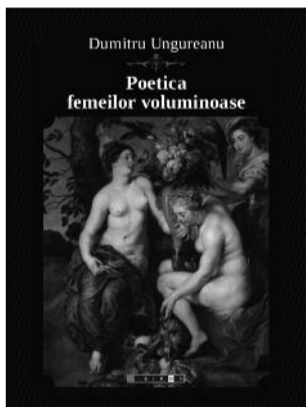
Totul se termină cu bine, dacă putem spune așa; eroina își reintră în firescul vieții de fiecare zi, mai puțin cu un prunc la sân, mai puțin cu o obstrucție de a-și vedea visul împlinit, acela de a face încă o facultate, fără însă a-și cimentă căsnicia clătinată din motive care nici nu mai au importanță. Prețul?! Nu-l putem evalua, dar sigur a fost unul incomensurabil.

Succes deplin pentru un debut, un drum deschis pentru viitoarele opuri ale prozatoarei, sigur cu subiecte la fel de interesante, în dorința ei de a informa generațiile tinere asupra lipsei libertății de decizie, dar și de a trage un semnal de alarmă pentru a ține în frâu prea marea slobozenie pe care unii și-o asumă.

Sigur, Lili Crăciun și purtarea ei prin „lumea” scriitorilor de cărți, prin succesul reputat, infirm ideea lui Umberto Eco, cum că va dispărea cartea tipărită, pe hârtie. Va mai muri un copac, dar în folosul unei cărți de succes.

Spiritual, Lili Crăciun va avea mereu un mediu stabil de a se manifesta.

Existența unor autori precum Dumitru Ungureanu și a unor edituri precum Eikon, dispuse să-l revalorizeze și să-l reediteze, este pentru mine un motiv de optimism și speranță.

100 de zile dinlăuntrul unui timp indestructibil

Relatate de Valentin Coșereanu, Editura Junimea, Iași, 2014, *100 de zile cu Petru Creția* sunt tot atâtea cu Mihai Eminescu. Iar spațiul în care se întâmplă „acțiunea” este, dincolo de Biblioteca Academiei ori Ipotești, acela impregnat pagină cu pagină de contiguitatea genialității.

Nu dorim ca rândurile acestea să treacă drept reclamă ieftină în a propulsa o carte ca vedetă, făcând din *100 de zile cu Petru Creția* un manual gen *cum să devenim geniali* alături de – să zicem – Petru Creția. Mai ales că geniul nu se ia. Nici de la oameni, nici de la locuri. O spune chiar Petru Creția: „ceea ce m-a uimit pur și simplu a fost faptul că mi-a mărturisit (uimirea îi aparține lui Valentin Coșereanu, mărturisirea – lui Petru Creția, n.n., P.P.) așa, deodată, că el n-a fost niciodată la Ipotești. Dar să știi că-l am în cap mai mult decât crezi! Nici Călinescu n-a văzut Ipoteștii, dar ce carte a scris...” (p. 39-40). Cum putem totuși să împăcăm înțelesul *bifrons* al acestor cuvinte: cum ai putut să fii, pentru Eminescu, Petru Creția – pare a se întreba / uimi Valentin Coșereanu – când tu nu ai fost la Ipoteștii lui Eminescu? Poți să fii un bun cercetător al lui Eminescu – răspunde Petru Creția – cu condiția să fii însoțitor credincios poetului în labirintul gândului. Poți să scrii o carte admirabilă despre Ipotești (*id est* despre Eminescu), un Ipotești imaginar (într-o citire *ad litteram*: pe care nu l-ai văzut), degajat de asperitățile ori improprietățile locului real, dar sub rezerva geniului călinescian.

Și totuși, dorința eminescologului de a-l cunoaște pe poet în *expresia* locului de baștină este înverdată ceva mai sus: „*idiomul matern, până la regionalism, până la particularități și mai restrânse, este plămădit din care se naște orice expresie universală a verbului și (că) orice expresie universală a verbului păstrează în adâncul ei, ca o esență devenită indecelabilă, forma lăuntrică purificată a idiomului matern. Tot ce e natură în logos provine de aici*” (p.9-10). Logosul eminescian este aleasă împletitură între vibrația fundamentală, genială și armonicele locului, *natura, genius loci*. Altfel, ce altceva vroia Petru Creția de la Ipotești?: „Hotărâse să rămână la Ipotești o vreme. Nu știa nici el cât. Poate pentru totdeauna – a spus, după un timp, pe un ton mai jos, dar îndeajuns de tare încât să-l pot auzi” (p.54). Iar dacă dorea așa ceva, nu pentru a-și da sieși un *locus excelsior*, ci pentru a i se deschide și lui calea „*de-a dreptul prin pădure, pe unde mergea și el, sărăcuțul*” (p.55).

Excentricitățile lui Petru Creția, dorințele ciudate („... mi-a spus a treia oară *s-o luăm pe drumul din pădure*, căci el, *drum mai sălbatic și mai eminescian decât acesta* n-a văzut în toată viața lui”, v. – *alias* – *Siberiada*, p.56), irascibilitatea specifică impenitentului denunțator al mediocrității, compensată de filotimia acceptării, compun chipul unei ființe rânduie să dizolve conceptele în stări de viață și – nu arareori – de poezie.

Consemnăm o dorință aiuritoare marca Petru Creția: să cânte la acordeon (zice, într-o bodegă din Botoșani: *Mi-ar fi plăcut să stau așa la o masă și să cânt, iar în răstimpuri să-i ascult ce vorbesc. Nici nu știi câte poți auzi ...*” p. 78). (Se întâlnește ori nu Petru Creția cu alegația lui Boileau: „Într-o zi de târg se consumă mai multe figuri de stil decât în Eneida”). Probabil că, dacă s-ar fi născut și ar fi copilărit la țară, și-ar fi dorit

ca, într-un cârd de tineri, fete și flăcăi, să cânte din fluier la umbra unui pom, spre oful fetelor și invidia nevinovată a feciorilor. Un Dafnis de secol XX. (Într-o ședință a Societății Române de Studii Clasice, Doamna Gabriela Creția, profesor al Universității din București, soția dintâi a clasicistului, remarca, în versiunea românească a romanului grec *Dafnis și Chloe*, genialitatea traducătorului care făcea, dintr-un op modest, o mare carte, traducerea gestionând aici un câștig și nu o pierdere – cum se consideră îndeobște – în raport cu originalul. Observând zâmbetul superior al unui coleg: *ce geniu în traducerea unei cărți puerile?*, Doamna Creția a replicat deconcertant: *Exact așa, domnule X*, dejucând savantului real *jocul mușchilor ironiei* – Kierkegaard – pe seama lui Petru Creția.) Fluierul, acordeonul ar fi însemnat pentru Petru Creția un destin minor. Valentin Coșereanu îi rezervă pianul, instrument de rafinament electiv. El a ales însă hățișul verbului grec. (Petru Creția a ales confruntarea cu un „*drăguț de verb grecesc*” (p.153), pe care amenința că îl va arunca în luptă în cazul unui concurs cu o comisie a Academiei Române pentru obținerea postului de cercetător științific principal 1.)

Cititorul se gândește cum ar putea să cuprindă într-o singură vocabulă cele 100 de zile petrecute / opintite de Petru Creția și Valentin Coșereanu întru împlinirea visului lor: *trecerea Memorialului Eminescu din Ipotești în dependența directă administrativă și bugetară a Ministerului Culturii și obținerea rangului de Muzeu Național*. Ne deschide o pistă *Decameronul*, numai că zilele florentinului nu bat cu cele ale ipoteșteanului. Tribulațiile botoșănene fac cu ochiul, până la un punct, mai curând aventurii hispane, mezaventurii, donchijotismului: plonjonul disperat în ideal, diferența de percepție a rostului vieții, palmaresul mediocrității în ierarhia valorilor, poate și similitudinea perechilor combatante. Și, nu în ultimul rând, un sâmbure sănătos de nebulie revigorantă.

Petru Creția nutrea simpatie pentru nebulie ca excelență a vieții: „*Călinescu era și el, cum știi, un pic nebun, așa că l-a pătruns pe Eminescu, orice s-ar spune*” (p.134). De ce spune Petru Creția *nebulie* și nu *geniu*? Pentru că, oricum, conotativul e mai dotat metaforic; dar nici nu vrea ca, printr-o folosire abuzivă, prin practică contingentă, să corupă integritatea Verbului, *piatra din vârful unghiului*, alergător în rază solitară.

Petru Creția mai este și un autentic Don Quijote curtat de zeița norocului.

La sfârșitul unui secol „savant și apter” (Ion Barbu) el se încăpățânează să creadă în valorile prieteniei. (Și – culmea! – chiar îi reușește.) Clasicismul pentru el nu este asimilat halucinatoriu, nu este un narcotic al perfecțiunii dincolo de orice judecată morală ori estetică. Clasicismul lui Petru Creția nu e unul parafrazat ori calchiat, ci substanțial metabolizat. El restaurează prietenia ca *modus vivendi*, consolidând-o în reperele ei valide, „dinlăuntrul unui timp indestructibil și-al unui drag fără timp”, după cum se confesează într-un autograf acordat lui Valentin (p.86). Petru Creția reconstituie prietenia ca miză certă a artei de a trăi, identificându-se exemplarelor notorii ale istoriei.

Prin Eminescu limba română atinge perfecțiunea clasică, adjudecă Petru Creția. Horațiu și companionii ar fi putut scrie în limba română și nu s-ar fi plâns de „neajungerea” ei. „(Eminescu) *acceptă un model ilustru și se simte în stare să fie la înălțimea lui. Ceea ce a și fost, fie spus fără nicio părtinire: nici cele cinci scrisori ale poetului român nu au nimic de invidiat celor treizeci ale înaintașului său roman, și nici româna latinei*” (p.95).

Multe și mult ar mai fi de spus despre statura cărții *100 de zile cu Petru Creția* în ochii cititorului.

M.T. Cicero, ajungând într-o periegeză asiatică la mormântul lui Ahile, exclamă: „O, fericit tânăr, tu care ai găsit pe Homer crainic al vitejiei tale!”

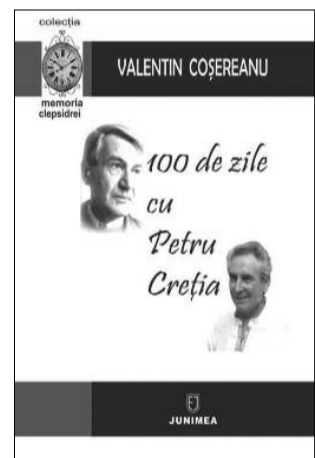
Nu are cum cititorul să fie M.T. Cicero, nici autorul, Homer, nici Petru Creția, Ahile. În jocul comparației, de la miniatural la cosmic, elementele superpozabile strică. Dar nici extremele nu merg: un cosmos de tabachere și-ar pierde ospitalitatea, nimeni n-ar dori să-l locuiască. *Est modus in rebus*.

100 de zile cu Petru Creția este o carte dominată de spiritul paideic al devenirii sub influența unui model. „Alumnul” crește într-o benefică *re-con-siderare* (privire nouă aruncată bolții cerești, *sidera* – „constelație”) a științei de carte (care nu-i lipsește!). Educația nu e resimțită drept povară; ea cade precum ploaia pe un pământ însetat: „Petru ne ține o lecție de democrație, dând exemple despre cum se realiza aceasta în Grecia antică. E o mare și instructivă plăcere să-l ascuți cu atât mai mult cu cât el nu povestește ca să te învețe, ori să-ți dea lecții. El spune ce spune, așa, ca să întărească ceea ce știi... Minunată delicatețe cultural-educativă...” (p.96). Citatul ar putea continua de n-ar încălca parcela îngrădită de DAD pe același exemplar, semn că și lui i-a căzut bine *teoreza* (vocabulă frecventată de clasicist) cultural-educativă. Așa se întâmplă când citești un text care a fost citit și adnotat în amonte de timp de altcineva; te mulțumești cu ceea ce rămâne, altfel spus: *tarde venientibus ossa*.)

Cartea invită la o mai dreaptă citire a omului Petru Creția. Pentru că nu poți să te întregești ca om altfel decât în condițiile proverbului terențian: *Homo sum, nihil humani a me alienum puto*. Cât privește judecata lumii ... „*poți să fii tu Arhanghelul Mihail și tot se găsește unul care să spună că ți-ai vândut sabia de foc la meza și o mie care să-l creadă*” (Petru Creția, *alio loco*).

100 de zile cu Petru Creția, o carte despre *mirabila întâlnire* cu *UN BIET OM DE GENIU*, astfel numit de autor într-un context de sublimitate.

Palmyra -
Templul lui Bel

CĂRȚI ALE GENERAȚIEI '80

UN ROMAN AL (NE)UITĂRII

În 1988, la Editura „Militară” apărea a treia carte de proză a lui Sorin Preda. Era și ultima – așa a dorit el, cum singur ar fi lăsat să se înțeleagă. Era în cauză romanul *Plus-minus o zi*, primit bine de critica profesionistă probă, dar luat în târbacă de critica de serviciu, în special de simbriașii partinici de la *Săptămâna culturală a Capitalei*. Să fi fost din pricina ostilității de care avea atunci parte, spre finele deceniului nouă al veacului XX, literatura nonconformistă, nealiniată politic, a optzeciștilor, să fi fost doar din cauza mediilor cam sordide, „radiografiate” de Sorin Preda, cel soldătesc și cel al orașului anonim de provincie? Sau, mai degrabă, din ambele motive.

Ca și *Parțial color*, din 1985, acest al doilea roman al încă tânărului prozator – Sorin avea pe atunci 36 de ani – miza pe o tehnică narativă concentrică, producând un material epic ce se rotea și se acumula în jurul unui centru tematic nedezmințit – acum viața cazonă ce se intersecta cu viața civilă, suscitând periodic deficiențele de memorie ale unui tânăr aflat sub arme. Alternarea neașteptată a planurilor narrative poate fi pusă pe seama lacunelor de memorie ale acestuia, lacune simulate a fi asumate de naratorul însuși. Este un prim argument al certificatului de autenticitate, vizat și validat de optzeciști. Memoria nesigură și tranzitorie a personajului principal este acreditată și prin mixajul secvențelor de viață personală – stagiul militar și studenție – vizavi de care lectorul nu poate fi sigur dacă primul s-a derulat înaintea celei de a doua sau invers. Asumarea narațiunii se face treptat prin anexarea unui *biografism* vizibil, faptele evocate fiind în majoritate prelevate din experiența prozatorului. Tocmai această alternanță aleatorie, coordonatele spațiale și temporale niciodată bine precizate, anacronismul căutat al întâmplărilor relate, lasă impresia insignifianței timpului trăit, a relațiilor instabile dintre personaje, a non-substanțialității actelor de existență atribuite lor, încât justificarea titlului poate fi în acest fel acceptată: *Plus-minus o zi*.

Am considerat că pariul asumat și agentul structurant este memoria, cu lacunele ei, sau, mai bine zis – uitarea. Autorul-narator pornește la drum chiar așa. *Incipit*-ul cărții poate fi luat drept o „declarație” de asumare a mizei:

„Partea cea mai neplăcută a existenței mele este că de la un timp încoace am început să uit. Sigur că n-ar fi nici o nenorocire dacă aș uita, de pildă, anul când a decedat Napoleon și în ce loc din Paris își doarme somnul de veci. Important e (veți spune) să țin minte că numele acestui personaj legendar e într-adevăr Napoleon, că a fost împărat și că a domnit suficient de mult pe la începutul secolului trecut, murind undeva pe o insulă. Micul dicționar enciclopedic sau alte asemenea surse de informație vor oferi oricând amănuntele de care ai nevoie, fiind inutilă transcrierea lor ca atare în memorie.

Aparent e simplu, la fel de simplu ca teoria fostei mele profesoare de literatură, *al cărui nume îmi scapă acum* și care îmi cerea să-i spun când a trăit *Miron Ureche* (s. m., I. L.), dar fără să pretindă neapărat anii exacti, ci perioada (cam când?), cu aproximație măcar de câteva decenii, fie și un secol, pe ea interesându-o în primul rând *cum și cât* de nuanțat gândești și nu eleganța mersului tău intelectual, sprijinit pe cărjele matematice și cam schiloade ale cifrelor.

Revenind la căderile de memorie de care vorbeam, trebuie să amintesc că nu tot timpul am fost așa...” (*Plus-minus o zi*, Editura „Militară”, 1988, p. 5).

Mimarea lacunelor de memorie este un joc ce revine pe parcursul textului, fiind totodată, ca „Miron Ureche”, și un motiv de amuzament, susținut și de alte exemple: „Sara pe deal, nuferi galbeni îl încarcă”, sau: „Sigur că și aici se impuneau niște nuanțări, căci una e să uiți la ce vârstă a murit Cromwell, de pildă, și alta e să uiți câte scrisori a scris (ori și mai grav, dacă a scris vreodată) Eminescu”. (*op. cit.*, p. 9).

Dacă astfel de erori se pun, în realitate, pe seama informării insuficiente sau a inculturii, în roman ele sunt, bineînțeles, deliberate și se justifică prin a fi un *joc de limbaj*. Motivul memoriei și al curențelor ei îl „obligă” pe autor să recurgă, din când în când, la inserarea în text a unor lungi citate din lucrări de specialitate și așa intertextul este la el acasă...

„Ce facem noi e o presupunere tacită și deci jocul nostru de limbaj. Memoria este definită ca ansamblul proceselor de întipărire (memorizare), conservare (păstrare), reactualizare și reproducere a experienței anterioare (cognitive, afective, volitive), a omului. Definită genetic ca proces de reflectare selectivă, activă și inteligibilă a trecutului experiențial, memoria este în același timp și un produs al dezvoltării social-umane, fiind legată de toate celelalte componente ale sistemului psihic uman. În acest sens, memoria poate fi considerată (Minkowski) o conduită de ordin temporal care stabilește relația dintre <înainte> și <după>, între ceea ce a fost și ceea ce va fi.” ș.a.m.d. (*ibid.*, p. 10).

În acest pasaj Sorin Preda dezvăluie subtil întreaga rețetă a romanului său. *Trecutul experiențial* contează ca material de consistență transpus analitic, cu multă minuțiozitate, în paginile cărții. Stabilirea relației dintre „înainte” și „după” rămâne la discreția memoriei auctoriale, în așa fel încât conduita protagonistului nr. 1, Emil Cela, nu se raportează la o experiență externă, ci la una intrinsecă pur textuală. La urma urmei, memoria nu este o înregistrare exactă, filmică, a experienței cuiva, ea nici nu depozitează strict cronologic informațiile și nu are importanță dacă mai pierde sau mai... adaugă câte o zi. Timpul memoriei nu se suprapune fidel peste timpul biografic sau istoric. Nu există omogenizare, linearitate sau ordine

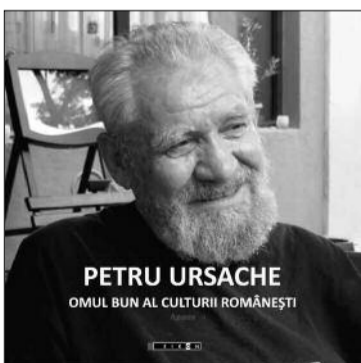
strictă. Important este ca materialul furnizat în această diversitate de forme să devină literatură. Către sfârșitul cărții prozatorul însuși își pune aceleași probleme, se autochestionează:

„Dar, de fapt, de unde pornisem? Cel mai simplu ar fi să revăd paginile deja scrise. Procedând astfel, mi-aș face singur un deserviciu. Ce sens are să trișez și să întretin iluzia unei continuități, când ea nu există? Memoria e un balansoar. Să-i respectăm mișcarea.” (*Plus-minus o zi*, p. 226).

Romanul lui Sorin Preda nu se bazează însă pe memoria afectivă, ca la Marcel Proust. Memoria prozatorului optzecist este una de factură intelectuală, verbal-logică, o metodă experimentală a narativității. Sorin Preda nu caută să-și amintească neapărat evenimentele așa cum s-au derulat, nu caută povestirea cu orice preț, ci se lasă el controlat de fluxurile memoriei, genuine, suverane, așa după cum funcționează această facultate psihică, considerată „pe drept cuvânt piatra unghiulară a edificiului uman (*Scenov*) ce asigură continuitatea vieții psihice și a personalității umane.” (*loc. cit.*, p. 9). Ceea ce autorul socotește deci importanțat este continuitatea și unitatea vieții și a personalității. De aceea el se ferește de povestire, care, insidioasă, l-ar îndepărta de scopul urmărit, prin tentația fabulației și a digresiunilor, ar afecta autenticitatea și ar reinstaura ficțiunea. Demersul scriptural este de natură intelectuală cu tentă de investigație și cu acceptarea instrumentelor menite să susțină investigația de gen rememorare/amintire. Este indicat și pentru a scoate mintea din lăncezeală, torpoare sau confuzie: „Mintea lucrează, dar cumva aiurea, căutând de zor sensul a două cuvinte (*coprolalie* și *satiriazis*). Un dicționar s-ar impune. Tot timpul ar trebui să purtăm cu noi un dicționar. Important e să nu te oprești...” (p. 246). Memoria se manifestă printr-o mișcare de balans, nu urmează cu certitudine aceleași traiecte rectilinii. Exactitatea și claritatea memoriei sunt o iluzie sau o pretenție fără noimă a celor scrupuloși, riguroși, raționaliști. În proză doar Stendhal, Flaubert și Proust s-ar putea lăuda cu câte ceva din toate acestea. Prin predominanța echivocului și a subiectivității, romanul lui Sorin Preda s-ar putea să aibă însă ceva în comun cu proza lui Marcel Proust. În definitiv memoria se află mai mereu în căutarea timpului pierdut!

Față de congenerii optzeciști proza lui Sorin Preda ni se pare hiperanalitică, infinitesimală ca discurs, totuși fără excese textualiste și aparent marcată de platitudine. Nu întâlnim la el nici inventivitatea și lejeritatea tehnică ale lui Mircea Nedelciu, nici alternarea multiplă de planuri și poeticitatea lui Gheorghe Crăciun, nici revenirile narrative ale lui Constantin Stan. Sorin Preda nu spune de obicei tot ce are de spus, nu încheie textele în manieră tipică, iar dacă nu se *termină înainte de a începe*, textele lui nu se mai termină niciodată.

Memoria prozatorului optzecist este una de factură intelectuală, verbal-logică, o metodă experimentală a narativității. Sorin Preda nu caută să-și amintească neapărat evenimentele așa cum s-au derulat, nu caută povestirea cu orice preț, ci se lasă el controlat de fluxurile memoriei, genuine, suverane...

Carte nouă

Petru Ursache, omul bun al culturii românești (*Eikon*, București, 2016) (ediție îngrijită de Magda Ursache)

Un volum omagial dedicat minunatului domn Petru Ursache, etnolog, estetician și istoric literar, volum apărut în condiții grafice de excepție, cu fotografii color și cu textele publicate în reviste după stingerea eminentului profesor și a omului prodigios Petru Ursache. Semnează texte, printre alții: Adrian Alui Gheorghe, Paul Aretzu, Mircea Bârsilă, Isidor Chicet, Aura Christi, Ana Cojan Ursachi, Constantin Coroiu, Iordan Datcu,

Lucia Dărămuș, Leonard Gavrilu, Remus Valeriu Giorgioni, Gheorghe Grigurcu, Vasile Gogea, Marin Ifrim, Ion Lazu, Carmelia Leonte, Valeria Manta Tăicuțu, Radu Mareș, Nicolae Mecu, Mihai Merticaru, Cornel Nistea, Luca Pițu (și el plecat, vai, între timp), Mircea Popa, Adrian Dinu Rachieru, Adrian G. Romila, Christian W. Schenk, Valentin Talpalaru, Vladimir Udrescu, Radu Ulmeanu, Dumitru Ungureanu, Lucian Vasiliu, Isabela Vasiliu Scraba, Sterian Vicol, Alexandru Ovidiu Vintilă și, desigur, mai multe texte decât toți publicând Magda Ursache, texte de sine stătătoare sau unele de răspuns celor de mai sus. De altfel, doamna Magda Ursache are un merit incontestabil în încercarea reușită exemplară de păstrare a memoriei cunoscutului cărturar și de mobilizare a tuturor forțelor

scriitoricești pomenite mai sus pentru binemeritata omagiere postumă, ca și de structurarea aplicată a volumului de 600 de pagini. Parcă-l văd pe Bătrânul Petru Ursache zâmbind abia reținut, cu satisfacție însă, în colțul gurii, cu cartea aceasta în mână. Având în vedere opera consistentă a lui Petru Ursache, trebuie să fim de acord cu Adrian Alui Gheorghe: „Într-o Academie adevărată – nu (într-)un surogat postcomunist – profesorul ar fi avut un loc privilegiat. Îl recomandau opera, statura intelectuală, risipirea în semeni. Nu cred că el și-a dorit vreodată să fie academician, dar o Academie adevărată (*principii, reguli, morală*) ar fi vrut să aibă între membrii săi un asemenea intelectual”. (DAD)

lector